

Barn väver

Innehåll

Utställningskommitténs förord	sid 3
En strimma av hopp... av professor Torgny Säve-Söderbergh	sid 4
Från Harrania i Egypten till Hedesunda i Gästrikland av konstnär Birger Forsberg	sid 8
Hur väva? Teknik och redskap av konstnär Birger Forsberg	sid 20
Katalog till "Barn väver" Ramses Wissa Wassefs Skola – Harrania/Egypten en utställning av Konstfrämjandet, Moderna Museet och Studieförbundet Vuxenskolan	

Wissa Wassefs pedagogiska gärning och de resultat i form av bildvävnader som den fört fram till är kända företeelser inom konstvärlden. I vårt land har vi haft upprepade tillfällen att lära känna Harraniavävnaderna genom utställningar på Moderna Museet i Stockholm, liksom genom den efterföljd som det egyptiska experimentet fått i Hedesunda utanför Gävle.

Men även om Harraniaverksamheten är känd för en initierad publik finns det ändå anledning att sprida kunskap om den i vidare kretsar. Under FN:s barnår är en verksamhet av detta slag särskilt aktuell. Vad det här gäller är att genom en pedagogisk metod bevara den ursprungliga kreativiteten hos barnet genom ungdomsåren och upp i vuxen ålder.

I vårt land har under senare år intresset för en skapande amatörverksamhet bland barn och vuxna ökat och inom textiltområdet är antalet fritidsutövare stort. Utställningsarrangörerna föresätter sig att ett möte mellan svensk folkbildning och de grundideer som Wissa-Wassef-skolan representerar skall verka stimulerande och befruktande, bl.a. genom att bryta invanda cirklar.

Utställningen, som har formen av en turné och som anknyts till konferenser och annan programverksamhet, är resultatet av ett samarbete mellan flera kulturförnjande organ: Konstfrämjandet, Moderna Museet, Stockholms läns Landssting och Studieförbundet Vuxenskolan. För finansieringen har såväl statliga barnkulturmedel, som anslag från SIDA, Stockholms läns Landssting och Svenska Institutet kommit till användning.

Utställningskommittén tackar fru Sophie Wissa Wassef för den välvilliga inställning och samarbetsvilja vi mött.

Vi är på den svenska almanahetens vägnar glada över den vackra och värdefulla kollektion av bildvävar som hon ställt till förfogande, liksom för att hon, tillsammans med flera av sina medarbetare, har tagit sig tid att besöka Sverige och ställa sin stora personliga erfarenhet till de svenska arrangörernas förfogande. För utställningens tillkomst har kontakterna med Egyptiska ambassaden varit av stor betydelse. Vi tackar ambassaden och de många andra som på olika sätt medverkat till att utställningen kunnat bli av.

Utställningskommittén

Skolans manuluktursymboler

En strimma av hopp...

av professor Torgny Säve-Söderbergh

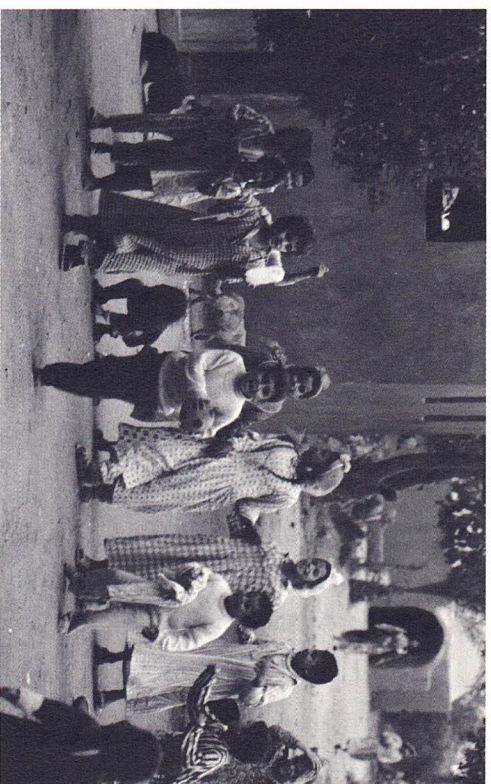
Harrania hör alls inte till de kända turistattraktionerna i Egypten. Det är en by ett stycke söder om de stora pyramiderna vid Giza och ser ut som de flesta andra utefter vägen från Kairo till Övre Egypten. Genom närheten till Kairo ligger byn i ett område, där en eller annan villa uppförs och där storstadens inflytande på olika sätt gör sig gällande, men detta är en rätt ny utveckling.

När den nu bortgångne Ramses Wissa Wassel började sin verksamhet i Harrania för ett par årtionden sedan, var byn lika fatig och obetydlig som alla andra byar i trakten. Befolkningen utgjordes av bönder (fellaher), som ännu i många avseenden levde på samma sätt som på faraonernas tid. De trälade på fälten från soluppgång till solnedgång, ofta kanske för en jordägare, som inte ens bodde i Egypten. De tog sitt hårda liv och dess lidanden som en naturens självklara ordning. De opponerade sig föga mot eländet och ingen bekyrnade sig heller nämnvärt om dem, även om det fanns godsägare som inte betraktade sina fellaher som en sorts mera kvalificerad boskap utan försökte måna om dem på ett mera mänskligt sätt.

Genom revolutionen nationaliserades jorden och bönderna blev i större utsträckning självägande. Men innan reformerna gjort sin verkan var livet på landet i Egypten fortfarande ett hårt och djuriskt slit utan hopp för morgondagen. Också barnen måste dra till huset genom sitt arbete, genom att valla boskap, passa bevatning på åkrarna eller rensa ogräs.

Mycket har nu ändrat sig till det bättre och de egyptiska myndigheterna har utträttat mycket för att göra fellahernas liv mindre hopplöst. Men ännu är livet på landsbygden präglad av en hård kamp för livet, där endast fellahernas outtrötliga flit och uthållighet ger dem en något drägligare tillvaro, men fortfarande nära eller inte sällan under existensminimum enligt europeiska begrepp.

Det stora problemet är befolkningsökningen på grund av att familjeplaneringen inte fungerar enligt planerna. För den fatige

Andra generationen väntar stormar fram

bonden är det alltför så att barn betraktas som en nödvändig arbetskraft och många föräldrar kan ha svårigheter att låta barnen gå i skolan, därför att deras arbetskraft behövs i lantbruket. Att ha många barn anses också nödvändigt som en försäkring för äldreomsorgen – barnadödligheten har varit hög och det krävdes en stor barnskara för att vara säker på att några skulle överleva så att de kunde sölja för föräldrarna på äldrens höst.

Livet i en egyptisk by präglas av stark konservatism, där man håller fast vid gamla seder och värderingar och där det moderna livets förändringar slår igenom först med lång fördröjning.

Det är något av ett under att Wissa Wassel lyckades med sitt experiment med egyptiska bybarn som bildvärdare och det just i en sådan miljö, där barnens arbetskraft behövdes till livsnödvändiga insatser och där de moderna skolorna vid sidan om de traditionella koranskolorna dessutom konkurrerade om barnens tid.

Men han hade den fördelen att barnen var opåverkade av det moderna livets störande sinnesintryck och att de därför kunde skapa sina bilder utifrån sig själva och sin egen fantasivärld. Genom Wissa Wassels ingripande kunde de ostörda ge bilduttryck åt sina upplevelser och synintryck och omskapa dem till färgsprakande bilder, ohämmade av alla vedertagna konventioner eller modifieringar.

Ramnes Wassa Wassel, teckning av Bryger Forsberg. "Denna teckning gjorde jag vid mitt första besök i Harrania februari 1963."

Också arbetslokaler i Harrania bygger på ett nyskapande utifrån traditioner som hade dött ut i denna del av Egypten. Wassa Wassel tog upp lertegelkonstruktioner med tunnvalv och kupoler, så som de levat kvar i Nubien, söder om egentliga Egypten. Redan tidigare hade en egyptisk arkitekt försökt återuppliva denna arkitektur i en nybyggd mönsterby utanför Luxor. Men med föga framgång. Varken tiden eller platsen visade sig vara den rätta och mönsterbyn ligger nu mer eller mindre öde som en ruin över ett storartat experiment och ett försök att ge Egyptens fattiga bondebefolkning tillbaka en del av dess förskingrade kulturarv. Här lyckades Wassa Wassel, om än i mindre skala, där andra hade misslyckats. Arbetslokaler och det lilla museet i Harrania för nu den gamla lertegelarkitekturen vidare och demonstrerar dess praktiska värde – den ger välisolerade utrymmen med svalka på sommaren och värme på vintern.

Också inom keramikens försökte Wassa Wassel att låta barnen ge uttryck åt sin skaparglädje med gamla teknikers hjälp. Men det är framför allt bildvävnaderna som gjort sitt segeråg genom världen och som gjort Harrania till ett av de stora namnen inom konsthantverk och konst.

Framgångarna med utställningar världen över har varit ekonomiskt betydelsefulla för gemenskapens forbestånd och för individernas möjligheter att helhjärtat få ägna sig åt väveriet. De sociala effekterna har varit stora i Harraniatrakten och givit framtidstro åt en befolkning som annars inte hade så mycket att hoppas på.

Att framgångarna i Harrania har uppmärksammas i andra byar både i närheten och långt därifrån visar sig i att man med växlande framgång försökt följa exemplet. Harrania och dess vävare har fått konkurrenter på olika håll, tyvärr oftast av sekundära epigonkaraktär. Men olika hemslöjder och folkligt hantverk börjar allmer göra sig gällande vid sidan av de gräsliga "faraoniska" pastischer, som man i alltför stor utsträckning slösar hantverkskraft på och kursar bort till turister.

Wassa Wassel och hans krets i Harrania är med sitt nyskapande och med sina framgångar över hela världen en strimma av hopp för många och visar att entusiasm och inte minst tro på barns skaparkraft och skaparglädje kan försätta berg och också få en allmänt älskad konst att välla fram som ett friskt källsprång i en öken av fattigdom och elände.

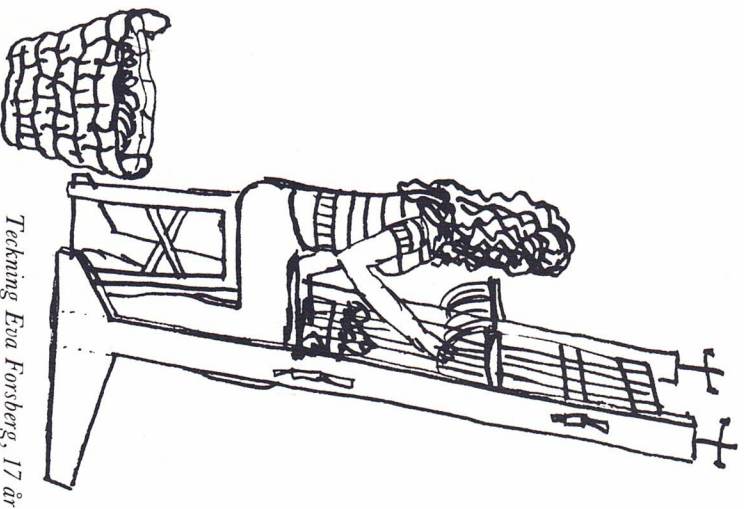
Från Harrania i Egypten till Hedesunda i Gästrikland

av konstnär Birger Forsberg

”Det är ett eget inre språk, fyllt av värme och uttryck, och de går helt upp i det. Detta språk är internationellt.”

Ramnes Wissa Wassel

Ramnes och Sophie Wissa Wassels verksamhet i vävarbyn i Harrania och de barngebälänger som där framställs har tilldragit sig stort intresse i hela västvärlden. Även för svensk musei- och utställningspublik är Harraniavävarnaderna välkända.

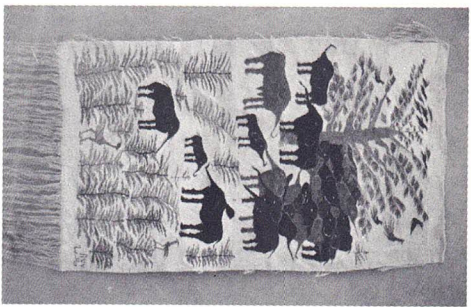
Teckning Eva Forsberg, 17 år

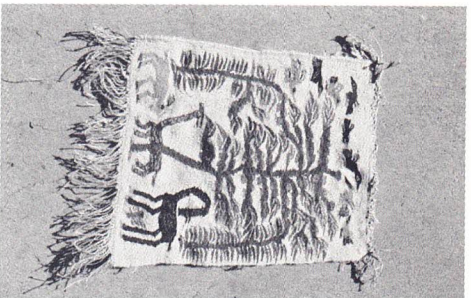
Birger besöker Harrania. Detalj av Garyas bildvävnad till Kommunallust i Hedesunda 1967. Garya var 21 år och hade vävt sedan 10-årsåldern. Vävnaden är 180 x 435 cm

Vad som däremot är mindre observerat och bearbetat är den speciella pedagogik, som ligger till grund för vävarbyn och barnverksamheten. Wissa Wassel som gick bort 1974 formulerade bakgrunden till problemen med barn och kreativitet så här:

”Det skulle vara mycket svårt att motverka all den påverkan barnen i moderna industrialiserade länder utsätts för; inte bara genom ”prylar”, tidningar, filmer och så vidare, som sätter spår i deras emotionella utveckling; utan framförallt genom dagens utbildningssystem, som har fäsnat i ett ensidigt rutinnönster och blivit en kugge i massproduktionsmaskineriet. Det vingar barnen till en oreflekterad universell likriktning; ”ett monster som paralyserar omdömesförmåga och känslighet”. Bara ett fåtal ovanligt motståndskraftiga individer undgår att ta skada av det. Hur som

*Andra generationen under ledning av dottern
Suzanna Wissa Wassel*

*C:a 15 år gammal vävnad
av första generation vävare
i Hararania*

helst finns det absolut inget skäl till varför inte vilket barn som helst skulle kunna nå samma resultat som en liden egyptisk "fel-lah". Man skulle bara behöva ersätta en lärare, som föredrar att ha eleverna på en linje, med någon som är medveten om barnens medlödda gåvor och personliga läggningar och som är beredd att försvara dem och tillåta dem att verka på sitt eget sätt."

Beskrivningen skulle gott kunna gälla även för Sverige. Vi har en uttalad kommersiell exploatering av barn och barns verkliga och påstådda behov i olika avseenden. Vi är fortfarande förhållandevis oerfarna när det gäller orsak och verkan och framförallt vad avser våra möjligheter att kompensera eller direkt motverka de negativa effekterna på barnen. Ett av de effektivaste medlen torde utan tvekan vara en medveten satsning på en kreativtetsbefrämjande pedagogik, som redan från barnets tidigaste år ger det möjlighet att utvecklas fritt efter sina egna möjligheter.

Mot bakgrund härav är Wissa Wassels vävarby och den barnpedagogik, som ligger till grund, av utomordentligt intresse. Vävarbarnens gobelänger är världsbärande och utgör i sig själva ett talande bevis för det djupt insiktsfulla i Wissa Wassels grundläggande syn på barn och kreativitet, vilken bygger på bl.a. tre regler. Inga förlagor. Inget estetiskt inflytande utifrån. Ingen kritik eller inblandning från vuxna.

B.F.

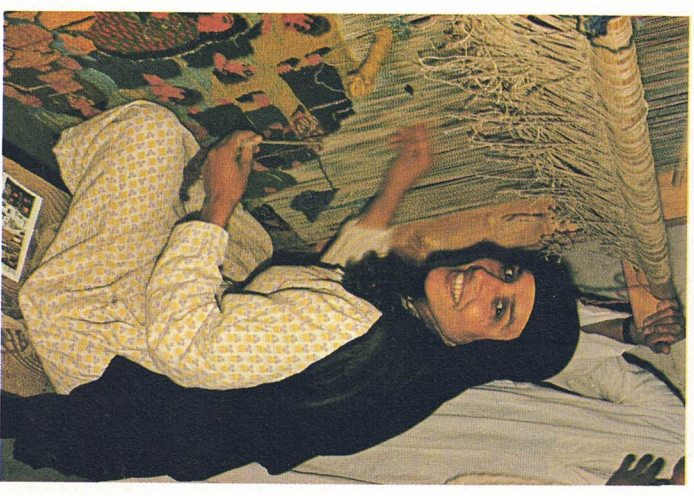
Andra generationens bildväv

Familjgeräl av Garya

Andra generationens väverska

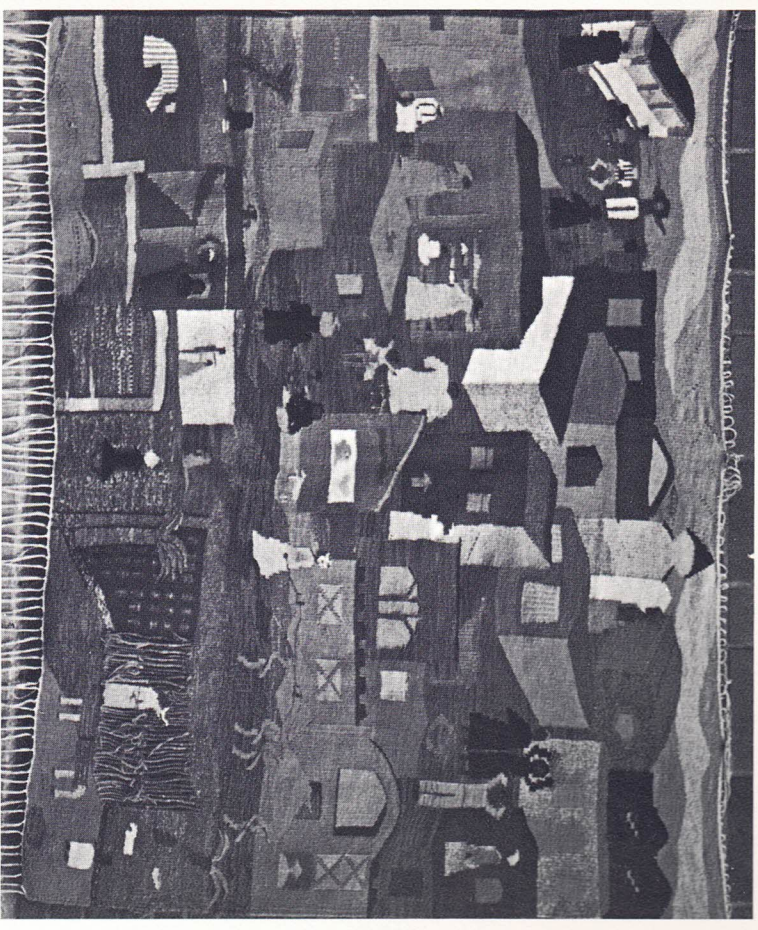
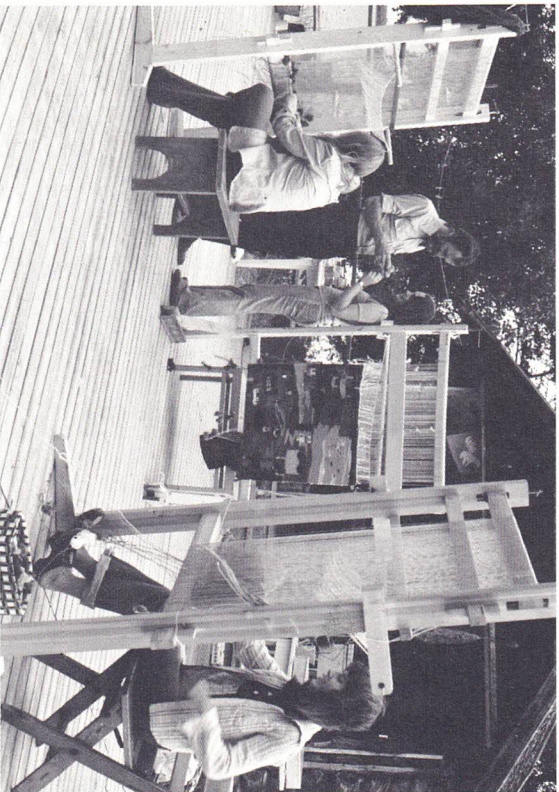

Väverskan Garya Mahmoud

Impulser och idéer för den svenska verksamheten

Det hela började egentligen redan 1960 när jag en dag besökte Moderna Museet på Skeppsholmen i Stockholm. Där visades utställningen "Egyptiska ungdomar väver". Det var dåvarande professorn i arkitektur vid Kairo Universitet Ramses Wissa Wassef som hade startat denna skapande verksamhet för barn i en vanlig liten bondby utanför Kairo. Det var en fantastisk utställning! Mina kollegor på Konstfackskolan, textiltävarna var också helt överrumplade. Dessa blommande museiväggare med sådan spontan berättarglädje. Och i en sån svår och långsam teknik. Vävda direkt utan några som helst förlagor, skisser eller mönster. Hur var detta möjligt, frågade man sig.

Sommartid i Hedesunda med en dansbana som verkstadsplats

"Resan till Egypten" av Hedesundatävarna Annie och Eva Forsberg 1974

1963 besökte jag Egypten och Harrania för första gången. Midsommaren 1966 besökte arkitekturprofessorn Ramses Wissa Wassef med sin familj Hedesunda. Detta besök besparade mig säkert flera års arbete eller räddade hela projektet. Hedesunda och Harrania blev vänorter. I Harrania hade de då arbetat i över 15 år.

Vid Wissa Wassefs besök noterade jag samtalen noga för att vara säker på att dessa idéer som hade gett resultat i Egypten oförändrade kunde prövas i en by i ett så annorlunda land som

Sverige. Här några punkter:

1. Se till att barnen får arbetsro. De bör absolut inte ha någon vuxen tycckare som står bakom när de arbetar.
2. Lär barnen nödortförfärd tekniken och låt dem sedan själva söka sig fram.
3. Tag promenader med dem t ex i den svenska skogen och låt dem själva ta intryck.
4. Betala barnen redan litet från början. Så att dom känner att dom gjort något riktigt som förtjänar även betalning.
5. Inrikta dig på fem år, har du inte fått fram något under den tiden, kan du sluta.
6. Låt barnen växtfärga sina egna garner.
7. Använd ganska fina garner så att de även i små vävnader lättare kan forma sina idéer.
8. Fortsätt som du börjat, frivilligt utanför skolan och utan vuxnas bestämda regler och tider, arbetsglädjen i sig själv gör sånt onödigt.
9. Ge varken för litet eller för mycket beröm. Låt det hela växa fram ur barnen själva. Ge dem de rätta arbetsbetingelserna.

Det var sommaren -66 som jag för första gången varpade för en bredare väv 75 cm i en s k Harraniävavstol. Tidigare hade barnen använt vävramar.

Inget barn vågade emellertid ge sig i kast med en så stor bild. Då föreslog jag att tre, fyra kunde väva tillsammans, var sin bit efter eget huvud. Så skedde också. Två i taget fick plats bredvid varandra. De vävde varsin drömvilla. En med swimmingpool. En flicka vävde en ko som simmade i Dalälven.

En tredjedel av vävnaden vävdes den sommaren och nästa sommar ville först ingen fortsätta på den.

Då plötsligt två flickor i 12-årsåldern beslutade sig för att fortsätta. Det var då som Hedesunda kyrka, kyrkogård och begravningsbyrå kom in i bilden. Modellen till begravningsbyrå hämtade de från andra sidan vägen. Där bagare Lundins affär låg. De bytte ut bullarna i fönstret mot gravurnor och placerade två likkistor utanför för påsände. En förrymd elefant och en kamel hade slitt sig från Cirkus. Överst kom det så med ett hus där man kan se två väggar samtidigt (försök till perspektiv). En glasskiosk, en affär och slutligen solnedgång vid Dalälven.

Bomullsvävning av andra generationen barn under ledning av dottern Yoanna Wissa Wassaf

En febril själverksamhet

Det var den sommarret jag talade om för barnen att jag själv skulle vistas på VÄVARSTUGAN, som vi kallade den, varje dag kl 9-18. Jag går bara hem och äter mellan kl 12-13 när affärerna är stängda. Då började en febril själverksamhet komma igång – roterande kring mig – en vuxen – som både fanns och inte fanns där. Jag blandade mig aldrig i vad de pratade om eller hade för sig. De skulle framför allt uppleva verkstaden som deras egen tillflyktsort eller extra hemvist.

Sommarverksamheten

Flera somrar har vi vistats på Hedesunda Hembysgförenings område ÅSUDDEN och växtfärgat våra garner och använt dansbanan som verkstadsolv. Somrar av frihet och ansvar som vi aldrig glömmet.

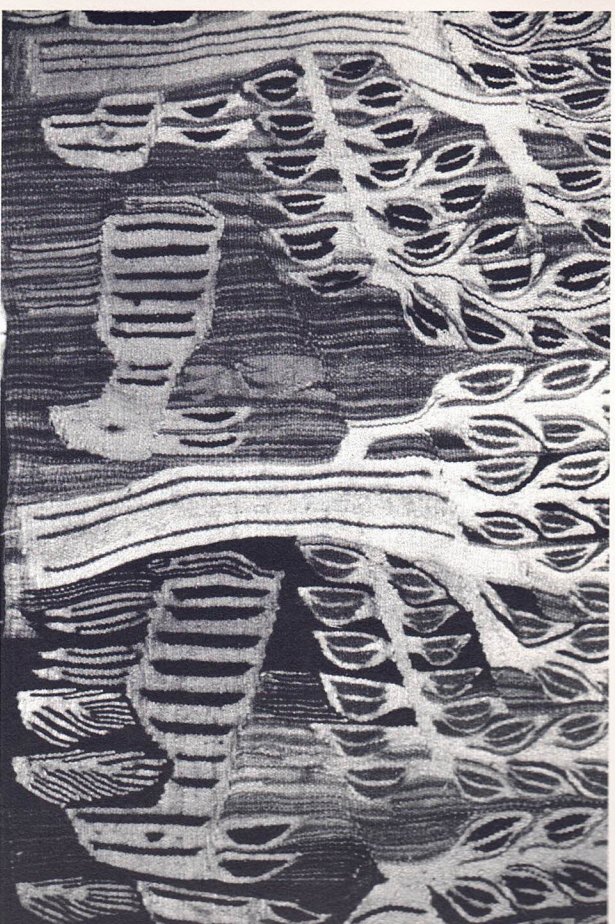
Vi övernatade i sovsäckar på enkla dynor i de timrade husen och barnen stod själva för inköp, matlagning och disk. Vi hade underbara hela arbetsdagar och ibland sommarnätter nere vid stranden. Jan Siselsky, allmänt kallad "Häxmästaren" skall vi inte glömma i sammanhanget. Han är förste forskningsingenjör vid FOA i Stockholm och bl a författare till boken VÄXTFÄRGNING.

Jan Siselsky, den levande uppslagsboken, tillbringar varje semester hos oss i Hedesunda. Hans närvaro och intresse av barnens aktivitet har också resulterat i att barnen genom hans kunskaper och förmåga att meddela dem blivit mycket intresserade av kända förhållanden.

Resan till Egypten

När jag julen -75 som reseledare för en grupp svenskar för till Egypten, följde fyra av de äldre vävarflickorna med. Det var en äventyrlig resa. I två dygn seglade vi i småbåtar nedför Nilen och övernatade under bar himmel. Flickorna lämnade ofta oss "andra" och gav sig ut på egna äventyr: ökenturer med häst och dagslånga åsneriter till avlägsen liggande byar, dit sällan turister-na hittar. Naturligtvis besökte vi också vår vänort Harrania.

Väl hemma i Hedesunda igen utbröt en febril verksamhet. Två satte sig att tillsammans väva ner sina intryck och minnen av resan i en ca 2,5 m bred Harraniastol. Det var första gången detta format provades.

Detalj ur vävnaden "Rad av träd" av äldsta väverskan Miryam Hermina c:a 40 år. Visad i Sverige 1966

Ararat

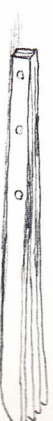
På våren 1976 fick vi så genom dåvarande Konstakademiens Mål-inriktade arbetsbidrag pengar både till Ararat och sommarläger i Hedesunda så att fyra flickor kunde medverka på Moderna Museets utställning ARARAT. De monterade då ner den påbörjade "Resan till Egypten" och lade den i en ryggsäck liksom en massa växtfärgat garn, fraktade den till Stockholm och monterade så upp vävnaden igen och slutförde den till fram i juni när Ararat var över. Denna intensiva tid lärde de sig mycket bl a av de många arkitekterna på "Formverkstaden" som hade byggt upp ett trähus bara på spillvirke och "container-material". Häxmästaren Jan Siselsky kom dit och deltog i växtfärgningen och talade om atomer och molekyler med flickorna. Det var då drömmen om ett kombinerat vävarläger och byggarläger i Hedesunda tog form.

Hur väva? Teknik och redskap

av konstnär Birger Forsberg

Bildvävandet i Harrania försiggår i upprättstående vävstolar. Varpn kan liknas vid strängarna i en lyra. Varprådsnystanet lindas oavklippt runt de övre och undre vågrätt liggande bommarna. När detta är gjort spänns varprådarna ordentligt. Därefter föres skälribban in från sidan mellan varmann varpråd – därav beteckningen tuskalf.

Så här börjar det i tidiga barnår. Det tycks inte finnas någon gräns för vad som kan åstadkommas när de rätta betingelserna föreligger. Ett resultat av många samverkande faktorer – kreativa, sociala, ekonomiska – och uppfinningsrikedomen i hur man handskas med dessa faktorer blir avgörande.

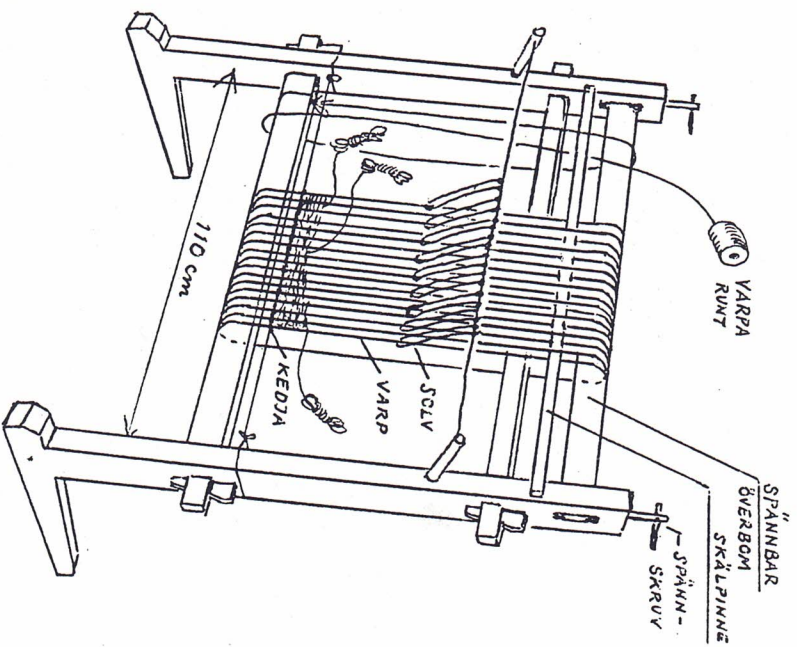
packa

Växsfärgade garner, indigo, krapp, reseda m.fl. Achour nystrar upp och Mohammed drar just i solen för att få upp sitt handbröda skäl i vilket han för in sitt spolfornade nystan. Tillbaks använder han det öppna skålet. Denna inväving i den upprättstående varpen görs av Harraniavävarna raskt fem, sex gånger i vardera skålet, vardera riktningen. Sedan packar de med en hemgjord packa, fyra trubbiga knutblad, nltade i skaflet och särade i bladen.

En s.k. kedja knyts sedan ner till där bildväven skall börja. Den skall spännas hårt i sidled mellan "strängarna i lyran". Mot kedjan väver man en ca. centimeterbred kant. Först därefter kommer färggarverna in i bilden. Dessa spolfornade nystan föres också in i sidled åt ena hållet i det öppna skälet (mellanrummet) tuskaflet. När garnet skall tillbaka drar man ut solven. Därvid uppstår det andra skälet för garnet, och tuskafväv bildas.

Vävarna i Harrania har alltid diktat sina bildvävar utan mönstret eller förslagor med rätsidan mot sig och knipsat av och stoppat bakom alla garnändar. Bildvävaren-hantverkaren och bildkonstnären är där alltid samma person.

Den s.k. Harraniastolen, ritning B.F.

Foto Rolf Salomonsson

RAMSES WISSA WASSEFS SKOLA · HARRANIA/EGYPTEN · EN UTSTÄLLNING AV
KONSTFRÄMJANDET · MODERNA MUSEET · STUDIEFÖRBUNDET VUXENSKOLAN

